

Қадриятларимиз

ЯХШИ КИШИЛАР ОДОБИ

Ўзбек халқи ўзининг бой маданияти билан жаҳон тамаддунига катта ҳисса қўшган. Ўзбекистон қадимий маданияти бешикларидан бири бўлиб, бу заминдан жаҳонга машҳур бўлган Абу Райхон Беруний, Ал Хоразмий, Фобрий, Абу Али ибн Сино, Аҳмад Фарғоний, Махмуд Қошғарий, Улугбек, Алишер Навоий каби кўп-лаб буюқ алломалар етишиб чиққан. Асрлар давомида бу заминда маънавий дурдоналар яратилди. Унда халқимизнинг асрий ҳаётий тажрибалари муҳасаммаландир.

Ҳар бир жаҳиятда маънавий қадриятларга эътибор бериш тарбиянинг асосий мезони сифатида муҳим аҳамият касб этади. Халқимиз яратган кўпгина маънавий маданият дурдоналарида ҳаё ва покизалик, ҳиммат ва саҳоват, адолат ва шафқат, диниёт ростиғили каби қадриятлар ўз ифодасини топган. Авлоддан авлодга ахлоқ одобга оид турли насиҳатномалар, пандномалар, ҳикматлар ўтиб келмоқда. Буюқ алломалар ҳар бир инсоннинг жамиятда ўзини тутиши, унинг жамият олдидидаги бурчи, вазифалари ва ахлоқига оид кўп-лаб рисола-лар яратганлар. Халқимиз орасида «Қобуснома», «Синдбоднома», «Ахлоқи Жалолӣ», «Ахлоқи Орифин» каби кўп-лаб рисола-лар жуда машҳур бўлган, севиб ўқилган. Шундай ахлоққа оид рисола-лардан бири «Ахлоқи муҳсинин» («Яхши кишилар ахлоқи») рисоласидир. Рисола муаллифи Ҳусайн Воиз Кошифий бўлиб, у Ҳусайн Бойқаро давлатида яшаб ижод қилган. Ҳусайн Воиз Кошифийнинг асл исми Камолитдин бўлиб, тахминан 1440—1450 йиллар орасида Хуросоннинг Сабзор шаҳрида туғилган. 1470 йиллари Хиротта келади ва шу ерда яшаб қолади. Ҳусайн Кошифий воқеалар, яъни нотижалик санъатини эгаллайди ва Воиз тахаллусига мушарраф бўлади.

Воиз Кошифий буюқ

Алишер Навоий билан бир даврда яшаб, ижод этди. У Навоийнинг устози Абдурахмон Жомийнинг қайин иниси бўлган. Алишер Навоийга бағишлаб «Мавоҳиби олия» («Олий тухфалар») асарини ҳам ёзган. Машҳур тарихчи Хондамир «Хулосат ул-ахбор» асарида Воиз Кошифий ҳақида шундай сўзларни келтиради: «Мавлоно Камолитдин Ҳусайн Воиз. Маъқул ва маҳсус имлаларнинг барчасидан тўла нафланган ва баҳраманддир. Хозирги вақтда шарқда Хуросон дивёрида ул жанобга тенг келадиган киши топила-майди. Тангри каломининг тафсири ҳамда ҳазрати рисолатпаноҳ пайғамбар ҳа-дисларининг маънилари ми-бардан туриб гоётда пок-иза ва маъноли қилиб ту-шунтиради. Хафтада уч мар-та: сешанба кунин султонни-ни хонақоҳида, жума кунин эрталаб доғуссаодат Султо-нида, намоз ўқилгандан кейин олиҳазратнинг жоме масжидида халойиққа ваъз-насиҳат қилиш билан маш-гул. Илгари чоршанба ва пайшанба кунлари ягона пир Хожа Абдулвалид Аҳмад мазоридида ҳамда салтанат-шиорлик жаноб мизро Сул-тон Аҳмад қабристонидида халойиққа турри йўл кўрсатиш билан ҳам банд бўларди. Ул жаноб нухум илмида ҳам зўр маҳоратга эга эди, чу-нончи унинг тадбирлари қа-зо ўқи сингари беҳато бў-ларди». Ушбу парчадан ҳам кўриниб турибдики Воиз Кошифий илмининг кўп со-ҳаларида ижод қилган. У воқеалик санъатидан ташка-

ри илоҳиёт, иншо, фала-киёт, адабиёт, фалсафа, ахлоқ одоб каби соҳалар-да асарлар битган. «Ахло-қи Мухсинин»дан ташқари «Анвори Сухайлий», «Хота-ми Тойи», «Маҳзан ул-ин-шо», «Саҳифаи Шохий», «Бадоеъ ул-афкор» фи са-ноъ-ул-ашъор», «Равзат уш-шухадо» каби асарлар унинг қаламига мансубдир. Ҳусайн Воиз Кошифий ли-рик шеърлар ҳам ёзган. Унинг бир байти Алишер Навоийнинг «Маҷолис-ун-нафоис» асарида ҳам кел-тирилади.

Ҳусайн Воиз Коши-фийнинг «Ахлоқи Мухси-нин» асари Султон Ҳусайн Бойқаронинг ўғли шаҳзода Мухсинга бағишлаб ёзил-ган. Қирқ бобдан иборат бу асарда муаллиф ахлоқу одоб масалалари ҳақида сўз юритади. Бу асарнинг яна бир қимматли томони шундан иборатки, унда Ўз-бекистон тарихида машҳур бўлган тарихий шахслар, шоҳлар, ҳукмдорлар, олимлар фозиллар ҳақи-да тарихий маълумотлар келтирилади. Булар ораси-да Нуширавондан тортиб Махмуд Фазнавийгача, Яъқуб ибн Лайсдан Тамғоч-хонгача, Исмоил Сомо-нийдан Султон Санжарга-ча бўлган тарихий шахслар ҳақидаги ривоятлар жуда қизиқиб ўқилади. Ўйлаймизки, бу асар «Одобнома» фани бўйича или олаётган барча ёшлар-га, талабаларга ва умуман кенг китобхоналар оmmasи-га зарур китоб бўлиб қо-лади.

Асадали ҲАКИМЖОНОВ, тарих фанлари номзоди, Бекдавалт АЛИЕВ, фалсафа фанлари доктори, профессор, Нурали СИДДИҚОВ, Тошкент Давлат иқтисодиёт университети аспиранти.

Бугундан бошлаб «Ахло-қи Мухсинин» асаридан бир парча ни оқшомлар эътиборига ҳавола эта-миз.

Ҳусайн Воиз КОШИФИЙ

АХЛОҚИ МУҲСИН

РОСТҒҮЙЛИК БАЁНИДА

Ростғўйлик охиратда наҳот топпоқни натижа берур. Байт:

Ростғўйлар бўлгуси тонга уқубатдин халос,

Жаҳд қилгил умрунг ичра то уллардан бўлгасен.

Бузуқлар айтибдурларким, сўз арса-си андин кенгайроқдурким, айтгучини баён аёқи хилоф тошига теккай. Вақтики ростғўйлик гузли сўзаманида манфаат мевасин берса нафси нотика ёлгон ет-гани шохига оройиш бермак ярашмас. Байт:

Хайфким пок тилин сан бисёр,

Қилсанг ойда кизб лавсидин.

Сидқин агар аёқини илгас эсанг,

Бошиг ўтай фалақиниг авсидин.

Бузуқлардин бири айтибдурларким, бир тақдир ёлгон айтмоқ азоб боиси ва рост сўзламка савоб сабаби бўлмаса ҳам, бўлмаски, оқил ёлгондин парҳез қилиб ростғўйлик тарафига майл қилмағай эрди. Ва бу жиҳатдин ёлгон сўз кишини хор ва бемикдор қилур. Байт:

Агар ёлгон десанг бўлгусекил кам кост,

Азиз ўлгуси агар бўлса сўзинг раст.

Келтурубдурларким, мушарриф хали-фа ўғлининг васиятномасида айтибдур-ларким: «Эй фарзанд, агар хоҳласанг-ким, ҳаманх алқ сандин кўрқайлар, зинҳор ёлгон сўзламагилким киши бе-ҳайбат бўлур. Агарчи минг шамшир ани-нг муҳофазати учун атрофида бўлсалар, яъни агар минг тиги барахна ва шону шавак ва азамати учун тутуб турсалар ва лекин анинг забони шамширида ро-стғўйлик жаҳари бўлмаса халойиқ назари-да ҳеч ҳаётда ва салобатли бўлмас».

Назм:

Ростлик сори айласанг қўйиш,

Бўлгуси осуда ўнганлиб сенга иш.

Ҳар кишидур жаҳонда келгатор,

Қул бўлур ростликка охири кор.

Бўлгуси ўқ ростлик ила қонқ,

Ана таъзим ёй қилур доим.

Ҳабарда келтурубдурларким, Ҳажжожии золим жамъини (асирини) ўлдурор эрди. Ул жамъини вақтиким бирига набат ет-ти, эрса айди: «Эй амир, мани ўлдурма-гилким, сенинг ҳақингда хизмат бажо келтурдум. Ҳажжож айди: «Манга не хиз-мат қилдинг? ул киши айдики: «Фалон душманин сани гийбат қилур эрди ва

сенинг борингда ёмон сўзларни айтур эр-ди, ман ани манъ килдим ва дашноминг-дин тилин йиғдурдум». Ҳажжож айди: «Бу бобда гувоҳинг борму? «Ул киши, гуво-ҳим бор, деб ул жамъдин бир асирни кўр-гузди. Ал асир учун айдики: «Рост айта-дур мен ҳозир эрдим, яъни сенинг гийба-тиндин манъ қилди». Ҳажжож айди: «Бу воқеада ҳозир турубсан, ҳам не учун манъ қилмоқда анга мувофақат қилмадинг? «Асир айди: «Мен ани душман тутар эр-дим. Ул жиҳатдин мани қилмоқ манга ло-зим бўлмади». Ҳажжож иккаласини ўлим-дин озод қилди. Биринси хизмат исбот қилгон сабабдан ва биринси рост айтган жиҳатдин. Бу воқеа мазмуни бирла бу ма-сал халойиқ аро машҳур бўлдики: «Ин кона ал-кизбу ноҳийя фа-о-сидку анжа», яъни, «Агар ёлгон этмоқ кишини халос қил-гучи эрса, рост айтмоқ халос қилгучи-роқдир. Қитъа:

Ростлик қайдаким кўтарди алам,

Ҳақнинг илдоди бўлғай анда ҳам.

Қолмағай ростлар иши пинҳон.

Қилмағай рост сўз кишига зийн.

Ва ёлгон сўз кишини обрўсини тўқар ва ҳазлу мазоҳ ва ўйун ҳам кишини ул янглиб беиззат қилур. Ва ул сабабдан ки-на тутқай ва фурсат топиб, интиқом қў-шишига тушгай. Ва ул боисдин фитналар пайдо бўлғай. Ва «Рўшонинома»да ҳам ушбу мазмун мазкур эрдикким, таржimai будир. Назм:

Ҳазлу ёлгонни қилмағил пеша,

Урмағил ўз аёқинга теша.

Айлағай ҳазил шохини хира,

Ойини туфроқдин қилур тира.

Ва яна бу ким, қудратлик ва ҳукумат-лик кишиларга халқин гийбат қилмоқ му-носиб кўрунмас. Не учунким Худои таоло уларга ҳар навъ сўзни ибo қилмай, юзига рўбарў этмоққа қудрат берубдур. Бас ан-доғ эрса ўзни гийбатгўйлар тоифасига ол-моқ оқиллар равишидин эрмас, балки му-лозимларни ҳам гийбатдин манъ қилмоқ керак. Ким, гийбатнинг шумлуғи ва зарари дунё ва охиратда бисёр ва бошумор эрур. Байт:

То илосинг бор эса қилма кишини гийбат,

Чунки гийбатчи эрур эл қўзида беиззат.

Ҳар киши айласа гийбат сан анга солма қулоқ,

То гуноҳига анинг қилма ўзунга ўртоқ.

Юлдуз УСМОНОВА:

«ҚЎШИҚ — ҲАЁТИМНИНГ ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗИ»

— Эшитдингизми, Юлдуз Усмоновага Ўзбекистон Республикаси халқ артисти унвони берилибди!

Уйга киришим билан Юлдуз Усмонованинг муҳлислари бўлган оила аъзоларим қувонч билан шундай деб кутиб олишди. Чиндан ҳам Юлдузнинг қўшиқлари аллақачон халқимизнинг маънавий мулкига айла-ниб кетган. Ҳаттоки, «Юлдузлар ичра танхоман-танҳо» сатрлари ҳозир кўча-кўйда ҳам, айниқса, кизларнинг тилидан тушмайди.

Юлдуз Усмонованинг бунчалар машҳурлигига, барчага баробар се-вимли бўлишига ажабланмаса ҳам бўлади. Чунки у менинг назаримда, қўшиқ учун туғилган, қўшиқ билан яшайди, қўшиқ билан нафас олади. Чинакам истеъдод худди олтинга ўхшайди. Каерда бўлмасин ярки-райверади. Шукр, юртимиз истеъдодларга бой. Уларнинг орасида Юл-дузимиз ҳам бор. Юлдуз Усмонова Ўзбекистон Республикаси халқ ар-тисти сифатида «Оқшом» газетаси учун дил сўзларини айтишга рози-лик берди.

— Юлдузхон, чамаси келажингизни равшан тасаввур қилиб сизга шундай исм қўйишган бўлса ажаб эмас. Чунки чиндан ҳам тақдирингизнинг юлдузли онларига етиб келдингиз...

— Шундай бўлса ҳам ҳеч қачон юлдуз бўламан деб интилмаганман. Шон-шухратга интилиш санъат учун, санъаткор учун ёт бир ҳолат. Лекин мен илк саҳнага чиққан кунимданок бир мақсад йўлида — она халқимга шодлик улашиш учун меҳнат қилганман. Қўшиқ — ҳаётимнинг йўлчи юл-дузидир. Қўшиқ билан

яшаган кишининг қалбида орзулари мўл бўлар экан. Президентимизнинг Фар-мони билан «Ўзбекистон Республикаси халқ артисти» юксак унвонининг бе-

рилиши, менга, қўшиқла-римга қанот бағишлайди. Юртимиз юлдузлар юр-ти, шў юлдузлар орасида менинг ҳам юлдузим бор-лигидан беҳад шодман.

Саломатлик

ЖАҲОН АНДОЗАЛАРИ ДАРАЖАСИДА

Кейинги пайтларда замонавий меъморчи-лик намуналари сифатида қад кўтарайтган кўп-лаб меҳмонхоналар, банклар, дўконлар, офислар, турар жой бинолари шахримизни-нг чиройига янада чирой қўшиб, уни шарқ машъалига айлантормоқда.

Шуниси эътиборга мо-лики, янги қурилишлар билан бирга ижтимоий соҳа иншоотлари, жумла-дан поликлиника ва ка-салхоналарни замонавий асосда қайта таъмирлаш, жиҳозлаш, янгиларини бунёд этиш ишларига ҳам жиддий ёндошилмоқда.

Бугун эса бош шифо-кор Бахтиёр Рустамович ўз гоёсининг ҳаётга татбиқ этилганини фохр билан га-пира олади. Бунинг учун у салхоналарни замонавий асосда қайта таъмирлаш, жиҳозлаш, янгиларини бунёд этиш ишларига ҳам райтирилган ойналар қоп-

ди асаб касалликлари бў-лимнинг мудири Комил-жон Кабирович. — Бу ер-даги беморларга яратил-ган шароитларнинг ҳам гувоҳи бўлдингиз. Энг му-ҳими, барча шифокорлар бор маҳоратларини ишга солган ҳолда бизга янги бино ва замонавий ан-жом, жиҳозлар бераётган имкониятлардан тўла фойдаланиш ниятидир.

Дарҳақиқат, айрим ра-қамларга назар таш-лайдиган бўлсак, касалхо-нада амалга оширилган ишлар кўлами кўз олди-мизга келади. Тўла таъмирлаш ишларига 60 миллион сўм сарфланди, 6 миллион сўмлик тиб-биёт асбоб-анжомлари ўрнатилди. Қурилиш иш-лари эса шаҳар ҳокимли-гининг бевосита назора-ти остида бўлди. Таъмир-лаш ишларини ўтказиш учун сарфланган барча маблағлар шаҳар бюджет-тидан ажратилди.

— Ўйлаймани, бундай тўла таъмирлаш юмушларини амалга оширишнинг ўзи муҳим жараён-дир, — дейди бош шифокор Бахтиёр Абдуллаев. — Тўғри, илгарилари ҳам касалхо-на, поликлиникаларни таъмирлаш учун маблағ ажратилар, шундай ишлар амалга ошириларди. Би-роқ энди маблағлар у ёки бу корпус ёхуд касалхо-нани нафақат янгилаш, тў-ла таъмирлаш учун, бал-ки уни барча жиҳатлар бўйича энг юқори андоза-лар даражасига кўтариш учун сарфланади.

Ҳозир касалхона маъмурияти лойиҳачилар ва қурувчилар билан бир-га қолган иккита корпус-ни таъмирлаш ишларига тайёрланмоқда.

— Касбий тайёргарлик томонидан, касалхона жа-моаси юқори талабларга жавоб бера олади, — дей-

— Сиз қўшиқ элчиси сифатида Германияда, Англияда, Америкада, бошқа давлатларда бў-либ, ўзбек қўшигининг донгини таратишга кат-та ҳисса қўшяпсиз. Айниқса, яқинда Гол-ландияда берган кон-цертингизни ҳали хануз фахр билан эслаймиз.

— Биласизми, қачонки хорижда она тилимда қў-шиқ куйласак ўзимизда йўқ севианаман, ифтихо-рим ортади. Хориждаги санъат ихлосмандларини халқимнинг фольклори би-лан таништираман, эстра-да қўшиқларини завқ би-лан куйлайман.

Ҳали энг яхши қўшиғим-ни айтганим йўқ. У албат-та туғилди. Чунки унвон — эришилган ютуқларим-га эришдим, айтадиган қў-шиқларимни айтиб бўл-дим дегани эмас. Изла-нишдан асло толмайман. Бахтим шундаки Ўзбекис-тонда ажойиб шоирлар ҳам, бастакорлар ҳам жу-да кўп.

— Демак, янги қўшиқ-ларингизни иштиёк би-лан кутамиз...

— Албатта, энг яхши қў-шиқларимни она шахрим Тошкент, жондан азиз ҳамшаҳарларим учун куй-лайман.

— Мабодо сир бўлма-са, келажак режаларин-гиз билан ўртоқлашсан-гиз...

— Аввал бир воқеани

айтай... Антонина Хле-бушкина номидаги 22-Меҳрибонлик уйида бўл-ганимда Шаҳноза Холиё-рова деган қиз менинг қўшиқларимдан бирини ижро этди. Жуда ҳам қойил қилиб айтди. Шу кизнинг қўшиқчи бўлиб етишсам деган нияти бор экан. Агар ҳаётда аниқ мақсадинг бўлса — ал-батта унга етасан. Шаҳ-нозага шундай дегим келди.

Режаларим кўп. Хай-рия концерти ўтказмоқ-чиман. Ундан тушган маблағ Меҳрибонлик уйи тарбияланувчилари учун берилади.

— Юлдузхон, сизни севувчи оқшомхонлар-га қандай тилак бил-дирмоқчисиз...

— Диёримиз мардона қадамлар билан олға бормоқда. Тошкентлик азиз ҳамшаҳарларимга бахт, қувонч, қўшиқ ҳам-ша йўлдош бўлсин.

...Дераза очилиб, қизимнинг овози эшитилди:

— Юлдуз Усмоно-ва қўшиқ куйлапти.

Сеҳрли пардалар-да мусиқа овозлари яқиндан, кейин хо-нанданинг ширали овози жаранглади:

...Ўзингдан қўйма-син, халқим...

Суҳбатни Қайнар БУЛОҚ ёзиб олди.

Турфа олам

ЎЗИНИ-ЎЗИ...

Сарлавҳани ўқиб ўзини-ўзи осиб қўйибдими, деган ҳаёлга борманг яна, гап мавзуси бошқа-ча: ўзини-ўзи опе-рация қилганлар ҳа-қида эшитганми-сиз?

Антарктидадаги Ново-лазоревак станциясининг дўхтири Л. Рогозов-нинг биқини бирдан оғ-риб қолади. Ўша палла-да унга тиббий ёрдам кўрсатадиган ҳеч ким йўқ эди. Шунинг учун у ўзига ўзи ташхис қўяди, сўнг операция столини тайёрлайди, рўпарасига ойнани ўрнатиб, ўзини ўзи операция қилишга киришади ва уни муваф-фақиятли уддалайди. Операция бир ярим соат давом этади.

Бундай воқеа аввал ҳам зикр этилган. Гол-ландиялик касби темир-чи бўлган Ян Дот исмли киши ошхона пичоғи би-лан қорнини кесиб, буйрағидаги 113 грамм оғирликдаги тошни олиб ташлаган.

ЕБ-ИЧМАС
ОДАМ

Ха, шундай одам ҳам бор. Бразилия-лик Кордейрда Сил-ва ҳозирда 77 ёш-да.

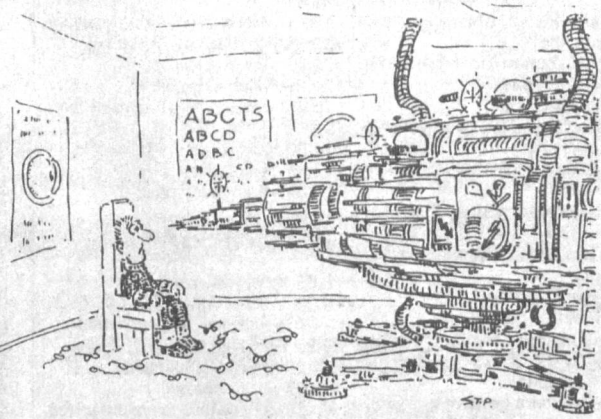
У ғайри-табиий хусу-сияти билан бутун олим-лар фикрини ўзига жа-лб қилиб келмоқда, яъни унинг ғайринисонийлиги шундаки, у болалигидан бери ҳеч нарса емайди, бироқ соғлиғидан асло нолимайди.

Кордейрда Силва ик-ки марта уйлланган. 23 нафар фарзанди бор. Бирор марта бўлса-да касалланмаган. Рафиқа-си ҳар кун эрталаб сут аралаштирилган бир стакан манго шарба-тини зўрлаб ичиради. Айниқса, иссиқда чанқа-масдан соатлаб юравер-ганига нима дейсиз?

Мирзамир МИРЗАШАРИПОВ тўплаган.

Хорижда ГАРОЙИБ ОЙНАЛАР

Калифорния тиббиёт марказида Исроилда ишлаб чиқилган умуртка поғонаси шикастланганлиги туфайли узок вақт уринга микланган кишиларга ёрдам беришга мўлжалланган ускуна тадқиқотдан ўтказилляпти.

Кўпчилик ҳолларда гап автомобилларда ҳалокатга учраганлар устида бормоқда. «Призископ» номи билан бу кешифт муаллифи Майра Киббунда истикомат қилувчи 28 ёшли Ласан Гольдман. Унинг ишида Исроил санато ва савдо вазирлигининг Фан бўлими қоидадаги Ҳоляри қўллаб-қувватлаш маркази ёрдам берди. «Призископ» ишлатишга жуда қулай. Кўпгина тадқиқотлар унинг юқори самарадорлигини кўрсатди. Конструкциянинг асосий компонентлари — кимирловчи рича ва икита ойна. Кичик ойна касалнинг юзи тўғрисида катта ойна қаерга йўналтирилган бўлса шу ерни кўрсатадиган қилиб ўрнатилган. Бу мослама атрофда нима бўлаётганини кўриш имконини беради. Унинг ҳаммаси қаравот тепасига осиб қўйилиши мумкин.

Биринчи тадқиқот Хайфанинг РАМБМ шифохонасининг ортопедия марказида ўтказилди ва юқори баҳоланди.

«Призископ»нинг биринчи варианты вақт ўтиши билан таксимлаштириб борилади. Тепа ойнани компьютер уйинларидаги «двойистик»ка ўхшаш рича билан айлантириш имкони туғилди. Шикастланган оқибатда куллари ишламайдиган беморлар унинг лаби, тили билан, нафас олиш орқали айлантиришлари мумкин. Умуман олганда бу ускуна турли беморларга мослаш мумкин. Уни махсус пулт орқали бошқарса ҳам бўлади. «Призископ» беморга уни қандай ювинтиришлари, унга қандай овқат беришга тўғрисида, телевизор кўриш, китоб ўқиш, унинг давоналиши учун керакли бўлган физиотерапевтик муолажаларда, иштирок этиш имконини беради.

Профессор Даниэль Вайс фиркача аппарат беморга нафакат атроф билан алоқада бўлишга, балки ўз охиригидан бўлган кўрқувларини енгишга ёрдам беради.

ЯНГИТДАН НАЗАР

Исроил шифохонаси кўз касалликлари билан хаста-лашган хорижий сайёҳларга турли имкониятлар бермоқда. Шундай қилиб, сайёҳларга нафакат мамлакатнинг мусулалас ерларига ва олтин пилларига бориш мумкин, балки кўзини даволаш ҳам мумкин.

Тель-Авив ёнида жойлашган «Асаф-ха-Рофе» тиббиёт марказининг офальмология бўлимида қўллаётган рефрактив жароҳлик натижасида кўп одамлар учун кўзойнақлар ва контакт линзалар ўтқишда қолди. «Асаф-ха-Рофе» АҚШда 80-йилларда ишлаб чиқилган рефрактив жароҳлик услуби амалда қўллаётган жаҳоннинг бир нечта тиббиёт масалаларидан бири.

— Лазер ёрдамида, — дейди офальмология бўлими директори, профессор Пинкас Кемет, — бемор кўриш қобилияти коррекцияси атиги 30 секунд вақт олади.

Профессор Нелит ва унинг бир гуруҳ юқори малакали жароҳлар бу услубни 2000 мингта Исроиллик, шунингдек хорижий беморларда синаб кўришди. 90 фоиз самарали натижаларга эришилди. 10 фоизда эса қайта лазер жароҳлиги қўлланилгандан сўнг яхши натижага эришилди.

Лазер ёрдамида кўз устидан қалинлиги миллиметрнинг мингдан бериға тенг қатлам олиб ташланади. Яқин кўрувчиларда кўзининг муғуз пардаси яссирак, узокни кўрувчиларда буртланроқ бўлиб қолади. Муғуз парда астигматизмда ҳам тартибга солинади.

АҚШда ўтказилган тадқиқотларнинг кўрсатишича бемор операциядан кейин 5 йил ўтса ҳам аввалгидек яхши кўради ва кўзойнақ ҳамда контакт линзалардан фойдаланишга эҳтиёж сезмаяпти.

СУТ МАХСУПОТЛАРИНИНГ 800 ТУРИ

Исроилда ҳар йили тахминан миллиард литр сут ишлаб чиқарилади. Исроил сут ҳўжалигининг потенциали жуда юқори бўлиб, ишлаб чиқариш ички бозорнинг имкониятларидан қилиб чиққан ҳолда чегараланади.

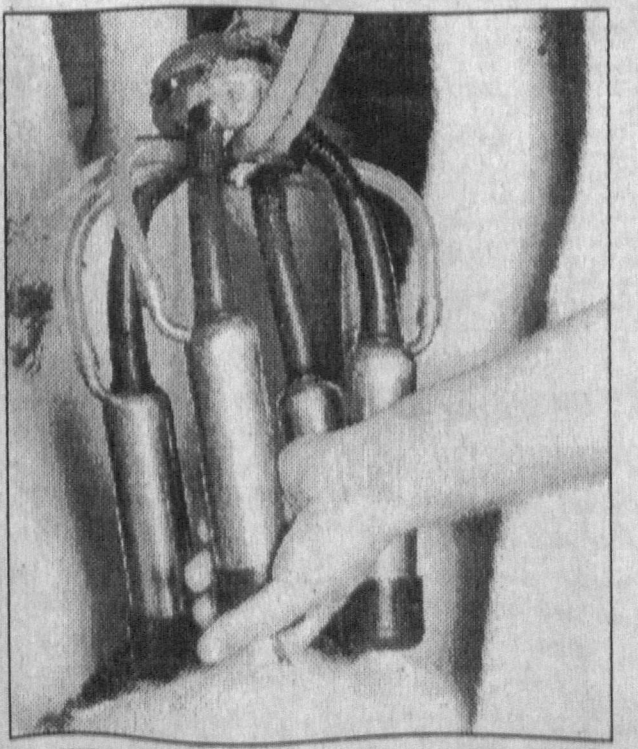
Кишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ўтказган ва исроилликларни кўпроқ сут махсулотларини истеъмол қилишга ундавчи реклама кампаниясиз миллиард чегарасидан ўтиш имкони йўқ эди. Кампания яхши натижаларга эришди. Исроилликлар бугунги кунга қилиб юқори сифатли озиқ-овқатлар, шу жумладан тансиқ махсулотлар ҳақида ахишроқ тасаввурга эга ва уларни арзон баҳоларда сотиб олишлари мумкин. Бу ерда гап 800 хил сут махсулотлари ҳақида бормоқда.

Реклама кампанияси «котеда» номи шўр пишлоқда тўхталганда, уни истеъмол қилиш 8 фоиз кўпайди, бу эса ўз навбатида мамлакатда сут соғишни минг тоннага кўпайтиришга олиб келди.

Сут ҳўжалигининг даромади мамлакат яқли миллий даромадининг 15 фоизини ташкил этади. У нафакат аҳолини керакли бўлган озиқ-овқат билан таъминлайди, балки ишлаб чиқарувчи-дан токи харидоргача бўлган йўлда минглаб одамларни иш қилиб таъминлайди ва инфляцияга яхши таъсир кўрсатади. Бу давлатнинг сут махсулотларининг нарҳига бўлган назорати оқибатидир. Бунинг таъсирида исроиллик истеъмолчилар сут махсулотларини аксарият ҳолларда Европа давлатларидан ҳам арзон нарҳларда сотиб олишларига имкон беради.

Исроил кишлоқ ҳўжалиги бундай улкан ютуқларга ген инженерияси ва унинг ёрдамида тадқиқ этилаётган усуллардан фойдаланмасдан қўриб эриша олмас эди. Хосил ҳар бир дунмадан 15 ва ундан кўп тоннани, ўртача йиллик сут соғиш ҳар бир сигирдан 10 минг тоннани, товуқларнинг туҳум қўйиши йилига ўртача 300 тани ташкил этмас эди.

Ген инженериясининг ютуқлари фақат сонда эмас, махсулот мазасининг яхшиланишида, турларнинг орттишида ҳам кўринади. Бунинг помидорлар мисолида яққол кўриш мумкин. Исроилда илмий тадқиқотлар ва юқори технологиялар натижасида яратилган жуда катта ва кичик, олчдек келадиган, ширин ва нordon, қаттиқ ва юмшоқ, тузлаш учун сарик, пушти, қизил, яшил ранглардаги помидорларнинг ўнлаб навларини кўриш мумкин.

Қадимий Туркистонимиз «Марказий Осиё»нинг энг кўхна тамаддун (цивилизация) бешикларидан бири бўлмиш Термиз шаҳридан Ислом оламида машҳур ва манзур бўлган буюқ муҳаддислар, мутасаввиф донишмандлар, улуг илм, фалсафа, дин ва мазаб арбоблари етишиб чиққанлар. Масалан, Термиздан чиққан машҳур дин-мазаб ва фалсафа арбоби Мир Сайид Али Термизий Жанубий-Ғарбий Осиё ва Афғонистон халқларининг муштарак диний-урфоний донишманди сифатида XV асрда ўшал юртларда катта фаолият кўрсатган. Деҳлидаги Темурий салтанат вакиллари Сайид Али Термизийни «Улуг пир» деб ҳисоблаганлар, унга зўр эътиқод кўрсатиб яшаганлар. Пешовар атрофида дафн этилган Сайид Али Термизийни афғонлар хали ҳам зўр эҳтиром ила «Пир Бобо» деб атайдилар, унга чўқур эътиқод қиладилар ва чин қалбларидан унинг қабрини зеблат қиладилар.

Биз мазкур суҳбатимизда ҳикоя қилмоқчи бўлган буюқ муҳаддис ат-Термизий ҳам илм, маърифат, маданият ва маънавий маркази бўлмиш Термиз шаҳрида камолга етгандир. Унинг тўлиқ исми Абу Абдуллох ибн Али ибн ал-Ҳасан ибн Башр ал-Ҳаким ат-Термизий бўлиб, 860 йилда Термиз шаҳрида ўқимлиши оилада таваллуд топган.

У ёшлигидан бошлаб ўша даврда Термизда машҳур бўлган Солих ибн Абдуллох ат-Термизий, Мухаммад ат-Термизий, Аббод ибн Якуб ал-Равғоний, Суфийн ибн Вокйи каби олимлардан ҳадис, фикх, тасаввуф, урфон ва фалсафа соҳаларида таълим олади.

Имом ал-Бухорий номи билан боғлиқ ҳадисшуносликнинг олтин асри ҳисобланган ўшал IX асрда ёш ат-Термизий ҳам ҳадислар тўплаш, уларнинг саҳиҳ (тўғри)ларини ғайрисаҳиҳ (нотўғри)ларидан ажратиб олиб, синчилаб тадқиқ ва таҳқиқ қилишдек муҳим соҳага қаттиқ қизиқиб қолади. Ўша даврда бухоролик бузургвор замондоши ва ватандоши, дунё муҳаддисларининг султони Имом ал-Бухорийнинг олашумул доврўғидан ат-Термизий ҳам хабардор эди.

Ат-Термизий илм ахтариб, ҳадислар тўплаш мақсадида дастлаб ҳалифаликнинг пойтахти бўлимиш, илм-маърифатнинг ўша даврдаги илбир маркази Бағдодга боради. Бағдоддаги кутубхоналардан фойдаланиб, у ерда таълим-тарбия олиб бўлган, ҳадислар тўплаш мақсадида Басрага жўнайди. Бу шаҳарда уч-тўрт йил таълим олиб, Маккага йўл олади. 880 йилда ат-Термизий Маккаи муаззасада Ҳаж фаризасини адо этиб, ўз ватани Туркистон-

га (Термизга) қайтиб келади. Термизда бир неча йил яшаб, сўнгра Балхга ўтади. Ундан кейин 898 йилда Нишопурга саёҳат қилади. Нишопурда ҳадис илмидан бир неча йил дарс бергач, ат-Термизий яна ўз юрти Термизга қайтади. Бу ерда ат-Термизий толиби илмларга дарс беради

Маънавият

БУЮҚ МУҲАДДИС

ва китоблар ёзиш билан машғул бўлади.

Ислом оламида машҳур ва манзур бўлган Абул Ҳасан ал-Ақбарий, Абул-Ҳусайн Мухаммад ибн Якуб ан-Нишопурий, Аҳмад ибн Исо ал-Жавзгоний, Яхё ибн Мансур ал-қозий, Абу Али ан-Нишопурий, ал-Ҳасан ибн Али каби уламолар ўзларини устоз ал-Ҳаким ат-Термизийнинг шогирдлари ҳисоблайдилар.

Ат-Термизий ғоятда сермахсул олим бўлиб, унинг томонидан ёзиб қолдирилган асарлар сони йигирма тўрттага етади. Унинг энг муҳим асарлари қуйидагилардан иборат: «Наводирул-усул фи-маърифат ахбор ар-Ра-сул» («Пайғамбар хабарларини билишга танланган нодир усуллар»); «Китобул-амсол мин ал-китоб ва-с-сунна» («Қуръон ва суннат асаридан олинган мақоллар китоби»); «Сабаблар китоби»;

«Намознинг шарҳи ва ундан қўтилган мақсадлар ҳақида китоб»;

«Намозда тақбир айтиш сабаблари»;

«Ибодат қилиш сабаблари» ва бошқалар.

Ат-Термизий асарларининг кўпчилиги қисми Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райхон Бе-

руний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзма китоблар хазинасида сақланади.

Ал-Ҳаким ат-Термизий умрининг охириги йилларини она шаҳри Термизда ўтказган. 932 йилда у Термизда вафот этган. Унинг қабри Термиз шаҳрида ҳали ҳозиргача муҳаддис зиёратгоҳ ҳисобланади.

Энди суҳбатимиз охирида Ал-Ҳаким ат-Термизийнинг «Сунан» асаридан баъзи бир ҳадисларни муҳтарам ўқувчиларимиз диққатларига ҳавола қилмоқчимиз:

● Одамларга шўқ айтмайдиган киши Оллоҳга ҳам шўқ қилмайди.

● Икки нарсаси борким, одамлар уларнинг қадрига ўз вақтида етмайдилар: бири — соғлиқ, иккинчиси — бекор кетган вақт.

● Марҳумларнинг фақат яхши сифат ва қилмишларини сўзланглар. Ўлган киши ҳақида асло ёмон сўзлар айтманглар.

● Уч хил дуо сўзсиз мустажаб бўлади: мазлумнинг дуоси, мусофир кишининг дуоси, ота-оналарнинг ўз фарзандлари ҳақидаги дуолари.

● Кимнинг кўпроқ қиз фарзандлари бўлса ва уларни сабр ва тоқат билан тарбия этса, Оллоҳ қиёматда шу ишлари учун уни дўзах ўтидан фориғ қилади.

● Кимгаки олий ҳиммат берилган бўлса, унга ҳамма нарсаси берилган ҳисобланади, кимга у берилмаган бўлса унга ҳеч нарсаси берилмаган бўлади.

Ориф УСМОН,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райхон Беруний номидаги Шарқшунослик институти етакчи мутахассиси, филология фанлари доктори.

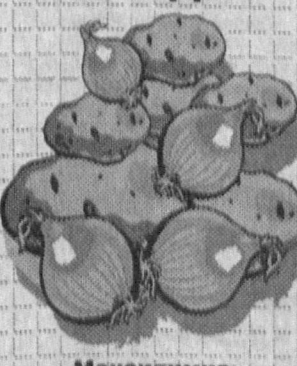
Дугоналар учрашганда дилдаги ширин орзулар тилга қўчади.

Равиль Альбеков сурат-лавҳаси.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

“МЕҲРИ САВАО”

**давлат
корхонаси
кўп микдорда
пўл ўтказиш
йўли билан
картошка
ва пиёз
олади.**

Манзиллими:
700000,
Тошкент шаҳри,
Икромов кўчаси, 27-уй,
(таҳминан
“Хамид Олимжон
метроси”).
Тел. 34-06-01.

ХАЛҚАРО АЛОҚА ХИЗМАТИДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ АБОНЕНТЛАР ДИҚҚАТИГА!

Сизнинг эътиборингизга айрим мамлакатларга ўзгарган чиқиш рақамларини ҳавола этамиз.

1. Ўзбекистонлик абонентларга халқаро миқёсда Россиянинг «902» кодали ҳаракатчан тармоғига чиқиш учун рухсат берилди.

Чиқиш тартиби: 8+10+7+902 — 64 00000

8+10+7+902 — 68 00000

Ва Ростовнинг «902» кодали бўйича ҳаракатчан тармоғига:

Чиқиш тартиби: 8+10+7+902 — 45 00000

2. Шунинг эслатиб ўтамоқчи, қуйидаги давлатларнинг халқаро кодларига чиқиш йўллари очилди:

а) ТУРКМАНИСТОН — халқаро код — «993»

Чиқиш тартиби:

— Ашгабат — 8+10+993+1+2 000000

— Ахал вилоятининг туман маркази — 8+10+993+1+AB 00000

(AB — туман марказининг коди)

— Небитдоғ — 9+10+993+2+22 00000

— Балкан вилоятининг туман маркази — 8+10+993+2+AB 00000

— Дашқовуз — 8+10+993+3+22 00000

— Дашқовуз вилоятининг туман маркази — 8+10+993+3+AB 00000

— Чоржўй — 8+10+993+4+22 00000

— Лебав вилоятининг туман маркази — 8+10+993+4+AB 00000

— Мари — 8+10+993+5+22 00000

— Мари вилоятининг туман маркази — 8+10+993+5+AB 00000

б) Эстония — халқаро код — «372»

Чиқиш тартиби:

— Таллин — 8+10+372+ 0000000

— Эстония туман маркази — 8+10+372+1+AB 00000

Очик турдаги «Toshkent shahar telefon tarmog'i» хиссасдорлик жамияти.

Катта, равои йўлнинг икки четидаги бир текис саф тортган олча дарахларининг бодрокдек очилган гуллари кўзни қамаштиради. Қатор фаворақалардан чор-атрофга сочилаётган сув заррачалари эрталабки офтоб нурида қумушдек товланади...

Кора мойдек ялтироқ, яп-янги энгил машинанинг пар ёстиқдек юмшоқ орқа уриндиғига қўйиб ишхонасига кетаётган Толибжонни эса ана шундай мафтункор манзара ҳам ўзига ҳасил — кўнгли беҳузур, боши зилзамбил — оғриқдан тарс ёрилай дерди...

Идораси раҳбарининг «Невара ювди» зиёфати кеча ярим тунгача давом этди. Невара баҳона Толибжон ҳаммасилари билан бошлиқнинг шаънига сўнгсиз ҳамду санолар айтишди, унга янада юқори лавозим курсилари муносиб қанчилигини кетма-кет қадаҳлар кўтариш билан «муҳ-лашди, ўз садокатларини қимматбах «совғача»лар билан ихзор қилишди.

... Толибжон идорасига етиб келгач, зора ланжлгининг тарқалса, деб дарҳол иш столига ўтириб ёзишга қўчланди. Кеча бошлаб қўйган

Турмуш чорраҳаларида

КЎРНАМАК

бўлимнинг олийк иш ҳисоботини давом эттиришга уринди. Бўлмади — тунги зиёфатда «кироат қилинган» жимжимдор, тўзсиз қадаҳ сўзлари бошида ҳали ҳам гирдоб бўлиб айланарди.

Қарахлгининг тарқатиш учун графиндаги муздек сувдан ичди-да ўзини диванга ташлади. Ора-сира бўлиб турган телефон қўнғирокларига ҳам эътибор бермади. Ярим соатларча фурсатини шу зайлада ўтказди. Телефон яна кетма-кет жўрнллади. Гушакни кўтармай деди-ю лекин бу галгиси шаҳарлараро қўнғирок эди. Нойлоҳ гушакни қўлга олди. Хорижа икки ой мўддатга тахрибга орттиришга кетган, тўзсиз ҳиссада зиёлат қиладиган мактабдош дўсти Мақсуд экан:

— Э, Толибжон, бормисан ўзи, нақ бир соатдан бери қўнғирок қилинган-а. Нима бало, ёшлиқдаги ойиқга ўчлигини бошлиқ бўлсанг ҳам қолмаган шекилми? Ишга эндигина келган бўлсанг керак? Ҳа, майли, дўстим, саломатлигини яхшичи, бола-чақаларини омончи? Сўраб қўй. Толибжон, ўтган ҳафта синфдош ўртамиз Собирларниқига қўнғирок қилиб ҳоварол сўраганимиз. Хабаринг бўлса керак: адаси — домласи Шокир ота инфаркт бўлиб касалхонада бир ойна етиб чиқибди. Ҳозир муолажани дўхтирлар руҳсати билан уйда давом эттиряётган эканлар. Собир битта ноёб дорини қийраётганини айтди. Шунинг топиб қўйдим. Сафарим тугади ҳисоб. Эртага йўлга чиқаман. Домлани кўргани бораганимда шунинг айтиб хотираман қилиб қўй, деб қўнғирок қилаётганим. Қўришунга хайр.

Мақсуднинг қўнғироғи Толибжоннинг аз-зойи-баданни қиш қилисиди соғуқдек жунжитиб юборди: «Эҳ, эсим қўрсин, буткул хаёлимдан кўтарилибди-я. Ўтган ҳафта Собир қўнғирок қилиб дори тўғрисида менга ҳам айтганди-ку. Толиб қўнғирок шекилми».

Толибжон апил-тапил столи галадонини титқилай бошлади. Адашмабди — галадонда Собир сўраган, Шокир ота учун ўта зарур ўша ноёб дори ётарди. Шокир уни аллақандайдир топиб келганди.

У дорини қўлга олди-да алам билан тўлганди: «Нима деган одам бўлдим. Хорижада юрган Мақсуд, телефон орқали бўлса-да, бир оғиз ширин сўзга илҳақ бўлиб ётган Шокир отанинг ҳол-аҳолини сўраб турган бўлса-ю мен шу ерда туриб бирор марта ҳам ундан қўнғил сўраб қилишга ярамасам. Бемор маҳтал бўлиб қутайтган дорини шунча вақтдан буюн бепарво саклаб ётган бўлсам... Дорини Мақсуд етиб келгунгача элтиб беришга улғуришим керак. Ҳа, ҳа, ҳозирок етказаман».

Толибжон котибасига «Бирор соатда қайтаман» деди-да, шоша-пиша Собирларниқига отланди. Шокирга борадиган манзилни тўшунтирди-да, йўл-йўлақай чўқур ҳаёлга толди, бора-боргунча кўзларини юмиб чўқур этмади: амалга мингач ўзи деярли унутиб юборган дўсти — Собиржоннинг, ўзига бир умр маърифатчилик қилиб келётган Шокир отанинг кўзига қай ўз билан қарашини ўйлаб изтироб чекарди...

Собиржон билан Толибжон тенгқур — иккови ҳам фашистлар билан уруш бошлаган

кезларда туғилган. Болалик йилларини ҳам бирга ўтказишди, бир мактабда ўқишди. Оталари ҳам улар сингари болаликдан дўст бўлишган, бир маҳаллада ўсиб-ўлғайишган. Иккаласи ҳам бир қўнда фронтга қўнғилли бўлиб кетишган. Шокир ота бир оёғини фронтда қолдириб қайтган. Толибжоннинг отаси — Мўмин акага эса оиласи бағрига қайтиш насиб қилмади. Жангда оғир жароҳатланган Мўмин ака охириги васият сўзларини айтиб дўсти Шокир отанинг қўлида жан берган...

Шокир ота фронтдан қайтган мактабда ўқитишчилигини давом эттирди. У дўстининг васиятларига содиқ қолиб Толибжоннинг ёлғизлигини билдирмади, унинг онасини ёлғизликда қўйди. Уларга қўлидан келганича ғам-ҳўрлик қилди, топган-тутганларини улар билан тенг бўлишди.

Толибжонни Шокир ота ўз ўғлидек кўрар, унга тақдор-тақдор насаҳат қиларди: «Толибжон ўғлим, дўстим Мўминнинг васиятини албатта бақаришим керак. Отанинг руҳи шод бўлсин десанг — ўқи. Ёлғизман, деб ўқимса. Собиржон қатори сен ҳам ўғлимсан. Муштарак онанинг ёлғиз сўнғини сенсан».

Шокир ота дўстининг васиятини бақарди: Толибжон ўрта мактабни қўло бехолар билан тугатди. Институтни ҳам иттиёғли диплом билан тамомлади. Унинг уйланишга ҳам Шокир ота бош-қош бўлди. Ҳовли-жойларини баҳолиқудрат тўзатиб берди. Ўзига муносиб ишга жўлашмишга қўмақлашди. Шокир отанинг ўғиллари ўз самарасини берди. Толибжон идорасида юқори лавозимга кўтарилди...

Икки йилдирки, Толибжон лойихалаш идорасида йигирма чоғли ҳодим ишлайдиган нуфузли бўлимнинг раҳбари. Тағдида башанг энгил машина. Эски уйини сотиб идорасидан берилган кенг, шинам уйга қўшиб ўтди. Бирок Толибжоннинг мўрт илҳолдан мансаб курсисининг таъсирига ўзқ бардос беролмади: юриш-туриш, феъл-атвори кескин ўзгарди, ундаги одамийлик ўрнини қиёру ҳам эгаллади. Дўсту қадрдонлар тугул қариндош-уруғлари билан ҳам «танлаб» борди-келди қиладиган бўлди. Ўзи сингари мансабдорлар зифатига муккасидан кетди. Хатто анчадан бери юрак хасталиги ғариб қилиб қўйган, уйдан кўчага чиқолмай қолган Шокир отадан ҳамда олиб туришлари ҳам сийрақлашди, бора-бора сийрак қўлқашлари ҳам барҳам топди.

Собиржон гоҳи-гоҳида жузъатасида билан қўнғирок қилиб «Адамларнинг сени қўнғиллари қилибди» деган илтиҳоларига жавобан «хизматчилик, иш қўй, бориб қоларман, салом айтиб қўй» деган нағиға ўтмасди. Ойинининг «Отасизлигини билдирмаган, ўқитиб одам қилган устозининг бориб қўйиб тургин

